

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

Fysisk avstraffelse mot barn og hvilke konsekvenser dette kan få for tilknytning i nære relasjoner

Consequences corporal punishment against children have for their association in close relationships

Sandblåst, Karoline

Totalt antall sider inkludert forsiden: 41

Molde, 03.06.20

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å betrakte som fusk og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i URKUND, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht. Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Kristin Elisabeth Juvik

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjennelse.

Opgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja   nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?
(Båndleggingsavtale må fylles ut)

ja   nei

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja   nei

Dato: 03.06.2020

Antall ord: 8533

Forord

«Vi glemmer ofte hvor mye makt vi har over de små kroppene»

Montgomery (2019)

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven vil jeg forsøke å drøfte rundt problemstillingen «*Fysisk avstraffelse mot barn, og hvilke konsekvenser det kan ha for tilknytning i nære relasjoner*». Jeg har tatt utgangspunkt i teori om fysisk avstraffelse, utviklingspsykologi i form av tilknytning, makt og avmakt og barnekonvensjonen. Jeg har forsøkt å belyse fysisk avstraffelse og konsekvenser for tilknytning i lys av utviklingspsykologi, Honneths teori og relevant lovverk.

In this thesis I have discussed my topic question “What consequences corporal punishment against children have for their association in close relationships?”. My dissertation has been based on literature on how corporal punishment affects development and attachment, I have supplemented with Honneths theory, legislation and the UN Convention on the Rights of the Child (CRC).

Innhold

1.0	Innledning	1
1.1	Problemstilling, avgrensninger og disposisjon.....	2
2.0	Metode	3
2.1	Forforståelse	5
3.0	Teoridel	6
3.1	Fysisk avstraffelse	6
3.1.1	Avskaffelse av fysisk vold mot barn.....	7
3.1.2	Murray Straus: forskning på fysisk avstraffelse i oppdragelsen	8
3.1.3	NOVA Rapport 5/2016	9
3.1.4	Omsorgspersonens makt og barns avmakt.....	9
3.2	Utviklingspsykologi.....	11
3.2.1	Emosjonsregulering	11
3.2.2	Tilknytning	12
3.2.3	Trygg og utrygg tilknytning	14
3.3	Barnekonvensjonen	15
3.4	Anerkjennelsesteorien og krenkelse – Axel Honneth.....	16
4.0	Drøfting	17
4.1	Barns opplevelse.....	17
4.2	Betydningen av de nære omsorgspersonene	20
4.3	Avstraffelse og makt.....	23
4.4	Fysisk avstraffelse og tilknytning i lys av barnekonvensjonen.....	25
4.5	Sett i et anerkjennelsesperspektiv.....	26
5.0	Avslutning	28
5.1	Oppsummering	28
6.0	Referanseliste	29
7.0	Nettkilder	32

1.0 Innledning

Denne oppgaven vil belyse hvilke konsekvenser barn som har opplevd fysisk avstraffelse i oppdragelsen har for tilknytning i nære relasjoner.

Fysisk avstraffelse blir omtalt som straff hvor fysisk makt er brukt og formålet er å skape en grad av smerte eller ubehag for å disiplinere vedkommende (Gershoff 2013). Forskning viser at per 2016 blir barn fortsatt utsatt for fysisk avstraffelse i Norge, i lys av dette kan det tenkes at det går ut over barns utvikling og tilknytning i nære relasjoner (Mossige og Stefansen 2016). Bowlby og andre hevder at tilknytning er et grunnleggende behov alle mennesker har, og hindringer i å oppfylle det behovet kan føre til utfordringer i relasjoner for barnet (Eide & Eide 2017).

Myhre (2016) skriver at det har gjennom klinisk praksis blitt avdekket at barn som sliter med emosjonsregulering, kan ha bakgrunn i underliggende vold, overgrep og omsorgssvikt. Grunnmuren for væremåte dannes som barn, og vil være en avgjørende faktor for egenfungering og tilknytningsferdigheter i samfunnet generelt og i nære relasjoner spesielt (Tetzchner 2020).

Bakteppe for problemstillingen er fra min fordypningspraksis ved Høgskolen i Molde, hvor jeg deltok i et utvekslingsprosjekt mellom høgskolen og en skole i Tanzania gjennom Norec (norsk senter for utviklingssamarbeid). Det overordnede målet med prosjektet er økt livskvalitet og ivaretagelse av barn med særskilte behov i Norge og i Tanzania gjennom å integrere FNs menneskerettigheter.

1.1 Problemstilling, avgrensninger og disposisjon

Oppgaven vil ta utgangspunkt i problemstillingen «*Fysisk avstraffelse mot barn, og hvilke konsekvenser det kan ha for tilknytning i nære relasjoner*». Min fordypningspraksis i Tanzania ga meg et lite innblikk i at fysisk avstraffelse kan bli brukt i barns oppdragelse og at dette kan ha innvirkning på barnets tilknytning. Denne erfaringen vekket interesse til å se nærmere på aktualiteten og lovverket rundt fysisk avstraffelse i Norge.

Oppgaven vil ha fokus på nære relasjoner og hvordan fysisk avstraffelse kan påvirke barns tilknytningsmønster til sine omsorgspersoner. Med omsorgspersoner og nære relasjoner menes det i denne oppgaven de som står barnet nærmest, eksempelvis foreldre. Barn i denne oppgaven er barn i alderen 0-17 år. På bakgrunn av lite informasjon om bruken av fysisk avstraffelse i oppdragelse i Tanzania baseres ikke oppgaven på dette. Fysisk avstraffelse er betegnelsen som vil bli brukt i denne oppgaven for å belyse problemstillingen. Det er sentralt å bemerke at det er et klart skille mellom mild og grov vold, i denne oppgaven vil ikke den grove volden bli vektlagt. Emosjonsregulering og selvregulering blir brukt som samme begrep i oppgaven.

Metodedelen vil kort beskrive hva metode er, videre hvilke litteratursøk som har blitt brukt og kildekritikk. Forforståelse og min forforståelse vil kort bli redegjort. I teoridelen er det fire hovedtemaer, det er fysisk avstraffelse, hvor beskrivelse av hva fysisk avstraffelse vil komme først supplert med lovverk, forskning og omsorgspersonens makt og barns avmakt. Det andre temaet er utviklingspsykologi, hvor emosjonsregulering og tilknytning vil stå sentralt, her beskrivelse av trygg og utrygg tilknytning komme frem på slutten. Tredje tema er barnekonvensjonen som er sentral i forhold til det overordnede målet til utvekslingsprosjektet, her trekkes det frem de mest relevante artiklene i forhold til oppgaven. Fjerde og siste tema er Honneths anerkjennelsesteori som vil bli brukt i drøftingen for å synliggjøre barns behov for anerkjennelse og opplevelsen av å bli krenket. Hovedfokuset i drøftingen er å besvare problemstillingen, hvilke konsekvenser fysisk avstraffelse kan ha for tilknytningen og vil bli nevnt gjennomgående i drøftingen. Besvarelsen blir belyst ut i fra teoridelen og har også blitt supplert med tilsvarende teori.

2.0 Metode

Metode blir sett på som ett redskap for å samle inn relevant data som videre kan gi grunnlag for å besvare en problemstilling (Dalland 2017). Metode blir i følge sosiologen Vilhelm Aubert (1985; Dalland 2017:50) definert som «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder». Oppgaven er basert på en kvalitativ litteraturstudie, dette betyr at studien har bakgrunn i litteratur som allerede eksisterer og som tolkes. I følge Dalland (2017) er tolkning av eksisterende litteratur kalt for sekundærdata.

Jeg har gjennomført litteratursøk i form av ulike søkebasen. Brukt ORIA, Google Scholar og Nasjonalbiblioteket. Her har jeg fått tilgang til allerede eksisterende studentoppgaver, artikler og bøker. Søkeordene som har blitt brukt:

*Fysisk+avstraffelse+barns+tilknytning *Vold+tilknytning *Refselsesretten *Avstraffelse
*Vold+nære+relasjoner *Barnekonvensjonen+avstraffelse+vold *Barnekonvensjon

Fokuset har vært å bruke litteratur som er relevant og tilstrekkelig for å besvare problemstillingen, og har forsøkt å sett sammenhengen mellom de ulike funnene. I leting etter relevant litteratur opplevde jeg at det ofte stod om vold og tilknytning generelt, og ikke fokus på fysisk avstraffelse mot barn. Dette førte til at jeg måtte ha mer fokus på å sammenligne den ulike litteraturen, for å finne sammenhengen mellom det jeg fant, fysisk avstraffelse og tilknytning. Det jeg har funnet i prosessen er i hovedsak bøker, men også tidsskrifter og artikler. Bøkene jeg har funnet er i utgangspunktet litteratur om vold mot barn, barn i risiko, tilknytning, utviklingspsykologi og kommunikasjon. Jeg har også funnet litteratur om makt, barnekonvensjonen og lovverk som er aktuelt i denne sammenhengen.

Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke blant annet Per Isdal sin tidsskrift «Blinde for voldens konsekvenser» som er viktig for oppgaven min, her er definisjon på fysisk avstraffelse dekkende, og hvilke konsekvenser fysisk avstraffelse kan ha på barn. Ut i fra hans tidsskrift falt valget på å belyse oppgaven med Straus sin forskning, uten å gå i dybden. Grunnen til det er at jeg ønsker å bruke det å supplere med, uten å ta utgangspunkt

i hans forskning. Tidsskriftet «Blinde for voldens konsekvenser» har vært bakgrunnen for videre jobbing i oppgaven, og har gjennom prosessen mot å finne litteratur vært viktig for å grunnkunnskap om temaet. Samtidig har jeg i flere bøker, artikler og eksisterende akademiske oppgaver sett at Isdal sin definisjon i stor grad har vært brukt, og har bidratt til reliabilitet.

Artikkelen «Lang vei til barns rettsvern» publisert gjennom Aftenposten av Liv Berit Tessem, og omhandler holdninger om fysisk avstraffelse og veien til hvordan fysisk avstraffelse ble avskaffet. Og hvordan synet på refselse har forandret seg gjennom generasjoner. Jeg vil bruke noe av Bowlby sin forståelse på tilknytning, og ser på han som en reliabel kilde da han er brukt gjennomgående i mye av litteraturen jeg har lest, blant annet i Tetzchner, Eide & Eide og Hart og Schwartz. NOVA rapport 5/2016 er en rapport fra norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring er skrevet som en del av NOVAs forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Rapporten tar utgangspunkt i undersøkelser blant avgangselever på videregående, de undersøker om de har opplevd vold i oppveksten og har derfor stor relevans for min oppgave. Det er viktig å presisere her at jeg ikke vil trekke inn personer over 18, men at det er essensielt for å få frem konsekvenser for fysisk avstraffelse. Jeg har også valgt å supplere med Kristin Grue Langset sin artikkel på Aftenposten «Ny rapport: Ett av fem barn opplever vold i oppveksten», for å belyse viktige sider av oppgaven. Psykologen Hedvig Montgomery skrev artikkelen «Derfor virker det ikke å straffe barn» i 2019 på Bufdir sine sider, dette er ikke med i teoridelen, men er brukt i drøftingen for å belyse relevante områder fra teoridelen.

Dalland (2017) hevder at kildekritikk er sentralt i oppgaveskriving da en bruker den kunnskapen en har tilegnet seg til å kunne vurdere og karakterisere funn av litteratur. Gjennom denne prosessen har vært kritisk til litteratur jeg har innhentet. Artikkelen jeg har brukt fra aftenposten har vært de jeg har vært mest kritisk til i hovedsak, men samtidig er det mange sentrale temaer og er ut i fra egen forståelse som et sammendrag av det jeg har lest om tilsvarende tema.

2.1 Forforståelse

I følge Aadland (2015) har mennesker forutinntatte holdninger og meninger når vi møter mennesker i nye og ulike kontekster. Allerede som barn er forforståelsen av verden tilstede og en vil tidlig lære språk, holdninger, regler og normer fra nære relasjoner.

Før min praksisperiode i Tanzania hadde jeg en forforståelse om at fysisk avstraffelse var brukt i oppdragelsen der. Dette gjorde at jeg var ekstra oppmerksom når jeg var i Tanzania og fikk høre om flere situasjoner hvor det ble brukt i oppdragelsessammenheng. Jeg har en grunnleggende forforståelse om at opplevd fysisk avstraffelse kanskje påvirker væremåten til mennesker, og gjorde at jeg ble mer nysgjerrig på temaet. Forforståelsen har påvirket hvordan jeg har funnet og har lett etter teori på at fysisk avstraffelse mot barn har konsekvenser for tilknytning og kanskje resten av livet.

3.0 Teoridel

3.1 Fysisk avstraffelse

Kvillo (2010) definerer fysisk avstraffelse også kalt korporlig avstraffelse som fysisk, skadelig og smertelige handlinger. Fysisk avstraffelse kommer i følge Isdal (2011; Isdal 2000) under kategorien fysisk vold. Videre definerer Isdal (2011) fysisk vold som «handling som skader, skremmer, smerter eller krenker barn». Jeg velger videre i oppgaven å bruke begrepet fysisk avstraffelse. Isdal (2011) hevder at fysisk avstraffelse kan gjennomføres i form av ørefik, ris på rumpa, smekk over fingrene eller andre metoder som gir barnet smerte. Blant de som utfører dette i oppdragelsen, blir fysisk avstraffelse bagatellisert, hvor for eksempel foreldre eller andre omsorgspersoner kan kalle det for «klapsing» eller «dasking» for å ufarliggjøre alvorligheten rundt det (Isdal 2011).

I følge Gamst (2017) kan fysisk avstraffelse være mishandling både med eller uten gjenstand, dytting, spark, lugging, klyping, biting, kasting, risting, brenning, skålding, forgiftning og drap. Gamst (2017) presiserer videre at når omsorgspersoner påfører barnet skade i form av å smerte, skremme eller krenke barnet er dette en makthandling. Mellom barn og foreldre eksisterer det et avhengighetsforhold, oppstår det vold i dette avhengighetsforholdet kan det få omfattende konsekvenser for barnet. Vold i nære relasjoner eller i hjemmet blir sett på som privat vold. Her vil terskelen for å gripe inn bli særdeles høy og mange barn må forholde seg til volden bak husets fire vegger over lengre tid (Gamst 2017). Fysisk avstraffelse er brudd på menneskets fundamentale rettigheter for deres verdighet og integritet (Council of Europe 2007)

Som nevnt innledningsvis, er det et klart skille mellom den milde og grove volden, men en fellesnevner er at det blir utført av en voksen med mer makt og som er fysisk sterkere enn barnet. Det er også essensielt å bemerke seg at den som utfører det er i en posisjon hvor barnet er avhengig av de og har et mål om å sette barnet på plass (Mossige og Stefansen 2016).

3.1.1 Avskaffelse av fysisk vold mot barn

Refselse var en anerkjent metode for å disiplinere egne barn og ble betraktet som en del av foreldreretten (Andenæs 1983). Eksempel på en sånn handling kan være ris på rumpa. Fysisk avstraffelse var ikke lovfestet, men ble sett på som en rett, og ble dermed kalt refselsesretten (Bendiksen og Haugli 2015).

Det er noen årstall i forhold til veien til avskaffelse av fysisk avstraffelse eller vold mot barn som er sentral å bemerke seg i denne sammenhengen, 1891 hvor det var akseptert å gi fysisk straff som en del av oppdragelsen, forutsett at den ikke var for hensynsløs. I 1936 ble fysisk straff i skolesammenheng forbudt, men fortsatt tillatt i barnehjem, arbeidsstuer og feriekolonier. Og også i oppdragelsesøyemed. 1972 var det året refselsesretten ble opphevet, men ikke et direkte forbud mot fysisk avstraffelse i oppdragelsen, det ble ikke straffbart men skulle bli regulert (Tesseem 2015).

FNs internasjonale barneår i 1979 førte til intensivering for å styrke barns rettigheter. I årene fra 1981-1987 ble det mer fokus på barns selvstendighet og i forskriftsendringer i barnelovens §30 ble det presisert at all bruk av vold i oppdragelsen var forbudt, men fortsatt ikke straffbart. På bakgrunn av dette ble barneombudet dannet som det første i verden for å sikre barns interesser ovenfor myndigheter og foreldre. I 1989 ble barnekonvensjonen om menneskerettigheter vedtatt for barn under 18 år, og 14 år senere ble barnekonvensjonen tatt inn i Menneskerettsloven. I 2010 ble all form for fysisk vold mot barn som ledd i oppdragelsen forbudt i Norge, og ble straffbart etter de vanlige bestemmelsene i straffeloven §228 (Tesseem 2015).

Det er også sentralt å trekke frem at barneloven i 2005 ble mer presis da Høyesterett i en sak kom med at «lettere klaps» i «oppdragelsesøyemed» ikke nødvendigvis ble rammet av straffeloven §228. Dette førte til at det skulle være helt klart for alle og enhver, at vold mot barn ikke er tillatt og heller ikke som en del av oppdragelsen til den enkelte (Bendiksen og Haugli 2015). Straffeloven §228 er opphevet og det er nå konkretisert i straffeloven (strl.) §282 Mishandling i nære relasjoner, at en blir straffet inntil 6 år om en bruker trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandling i nære relasjoner.

Barneloven (bl) §30 tredje ledd:

«Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode»

bl §30 tredje ledd

Det ble i 2014 vedtatt en ny paragraf i Grunnloven (Grl) §104 hvor det står:

«Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge til rette for barnets utvikling, herunder at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie»

Grl. §104

3.1.2 Murray Straus: forskning på fysisk avstraffelse i oppdragelsen

Per Isdal trekker frem Professor Murray Strauss forskning for å belyse problematikken i forhold til fysisk avstraffelse i oppdragelsen. Straus tar utgangspunkt i USA og hevder at 94% av alle foreldre i hans forskning bruker fysisk avstraffelse (Straus, Gelles & Steinmetz 1980 og 2006; Isdal 2011). Isdal (2011) skriver at det fra norsk ståsted er rystende og at 25% av norske barn per 2007 opplever fysisk avstraffelse (Mossige og Stefansen 2007; Isdal 2011). Han har tatt høyde for to myter gjennom forskningen som er følgende, foreldre tror fysisk avstraffelse er effektivt og at barn ikke tar skade av det. Og har avdekket ut i fra tydelige resultater at det ikke er mer virkningsfullt å bruke fysisk avstraffelse (Straus 2000; Isdal 2011).

Straus (2009; Isdal 2011) hevder at barn som opplever fysisk avstraffelse skiller ut et stresshormon i hjernen, som påvirker den kognitive utviklingen. I tillegg til at krenkede barn kan oppleve mer usikkerhet og dårlig selvbilde. Reduksjon på intelligens og prestasjoner er også faktorer Straus har avdekket gjennom et studie i 2009. Han innhentet

data fra 32 land og satt det opp mot IQ-utviklingen til barn de siste 20 årene. Der kommer det frem at i land som har forbud mot vold har bedre resultater enn land hvor det fortsatt er lovlig (Straus 2009; Isdal 2011).

3.1.3 NOVA Rapport 5/2016

Hensikten med denne rapporten er å få informasjon om forekomst av vold og overgrep mot barn og unge og å belyse utviklingstrekk over tid. Det kommer frem her at 21 % av ungdommene per 2016 som undersøkes har opplevd fysisk vold fra minst en av omsorgspersonene i oppveksten. Det er sentralt å trekke frem at de som hadde opplevd dette, hadde opplevd minst ett tilfelle, og at tallene kanskje er noe misvisende (Mossige og Stefansen 2016).

Mossige hevder i et intervju i Langsets artikkel (2016) at det å ty til vold mot barn er først og fremst brudd på å forholde seg til barn på en respektfull og likeverdig måte, og vil føles som et stort tillitsbrudd. Dette fører til at barnet vil ha vanskeligheter med å vurdere tillitspersoner og kan fort havne i lignende situasjoner selv. Når en bruker vold vil en vise sin maktposisjon og barnet kan ha større risiko for angst og depresjon (Langset 2016).

3.1.4 Omsorgspersonens makt og barns avmakt

Tetzchner (2020) hevder at de første samspillpartnerne til barnet stort sett er mor og far, derfor vil makt være sentralt å trekke frem denne sammenhengen, da foreldre er i en ufrivillig maktposisjon fra barnet er født. Selv om makten ikke utøves, vil det kunne finnes muligheter til å utøve den, makt finnes i alle sosiale relasjoner (Weber 2000; Lillevik 2016). For at barn skal kunne unngå å bli krenket, er barnet avhengig av måten foreldre forvalter makten de innehar i det asymmetriske maktforholdet som er tilstede mellom foreldre og barn. Dette maktforholdet er avgjørende for om barnets tilknytning blir god. Lillevik og Øien (2014; Lillevik 2016) hevder at makt er et komplekst begrep, det kan gjerne gi negative assosiasjoner som eksempelvis kontroll og makt hvor den andre kan føle begrensinger i friheten. Samt føle seg krenket og i tillegg gi fysiske og psykiske skader

som kan assosieres med umyndiggjøring. Øye og Nordvoll (2013; Lillevik 2016) skriver at makt både kan være myndiggjørende og gi den makthavende kraft.

Latent vold er også viktig å trekke inn, da det innebærer at barnet vet volden ligger der som en mulighet og kan gi barnet emosjonelle påkjenninger ved å skremme, skade, såre eller krenke barnet. Dette kan være en måte å disiplinere barnet på og vil skape kontroll blant foreldre hvor barnet vil oppleve avmakt. Denne avmakten kommer av utrygghet og engstelse for barnet og vil kunne påvirke utviklingsprosessen (Gamst 2017).

3.2 Utviklingspsykologi

3.2.1 Emosjonsregulering

Evnen til å regulere egne tanker, følelser og handlinger er i følge Helgesen (2017) definert som selvregulering, emosjonsregulering eller impulskontroll. Erfaringer fra hjemmemiljøet har stor betydning for evnen til selvregulering, og det er her sammenhengen mellom trygg tilknytning og god selvregulering kommer inn som en faktor for hvor trygg barnet er.

Forskjellen er at trygge barn vil unngå å bli overmannet av negative følelser i stressende situasjoner, i motsetning til utrygge barn som lett kan oppfattes som utfordrende for utenforstående eller personer i nær relasjon. God selvregulering vil vise seg i større grad hvor barn har opplevd omsorgspersoner med gode omsorgsferdigheter, hvor de er emosjonelt tilstede og sensitiv for barnets behov. Forutsigbarhet er også en faktor som spiller inn for god selvregulering (Backer, Grøndal og Nærde 2015; Helgesen 2017).

Steinkop (2014; Myhre 2016) skriver at barn som har en dårlig utviklet impulskontroll og har utfordrende atferd kan forklares ved at opplevelser knyttet opp mot vold og overgrep kan resultere i skjevutvikling i hjernen.

Reguleringsystemet er tilegnet i barndommen og definert som det tillærte systemet som gir evne til å reagere på gitte situasjoner og handlinger (Jørgensen og Lillevik 2016). Barn kan oppleve angst, hvor frykten for at det skal skje igjen vil være tilstede, det kan være lignende situasjoner som vekker angsten og de vil være redd for at de skal gjøre noe som trigger omsorgspersonen. Mistillit kan komme til syne om barn opplever svik, og vil holde avstand til andre mennesker for å skåne seg selv. Sinne er ikke utelukkende negativt, men kan bringe frem både hensiktsmessige og uhensiktsmessige handlinger (Fleischer og Mølbak 2013). Eide-Midsand (2014; Myhre 2016) hevder at barn som opplever vold eksempelvis i form av fysisk avstraffelse fra omsorgspersoner, vil kunne føle at de har skylden for at det skjer. At omsorgspersoner slår som en reaksjon på barns atferd kan være en faktor som gjør at de føler ansvar. En forsterket følelse av krenkelse og skam kan forekomme hos barnet, og vil videre gå utover barnets opplevelse av selvet. Skammen over å bli utsatt for dette vil påføre de en følelse av krenkelse og at den vil forsterkes når en føler medansvar for det som har skjedd (Myhre 2016).

3.2.2 Tilknytning

«Tilknytning blir av noen sett på som det kanskje viktigste begrepet i utviklingspsykologisk forskning» (Sroufe og flere 2005; Tetzchner 2020:541). Det kan i følge den anerkjente tilknytningsteoretikeren Bowlby betegnes som en tilbøyelighet til å kunne knytte følelsesmessige bånd til eksempelvis omsorgspersoner som skal gi beskyttelse, trøst og ro (Hart og Schwartz 2009). Tilknytningsteorien er det som beskriver prosessen som resulterer i barnets livsnødvendige tilknytning og trygghet et barn ønsker å ha med omsorgspersoner, som danner grunnmuren i barnets personlighet og sosiale samspill med samfunnet (Hart og Schwartz 2009).

«(...) samspillet mellom barn og foreldre som avgjør hvilken styrke og kvalitet tilknytning får. Vi vet også at det har stor betydning for utviklingen videre at tilknytningen kvalitativt sett blir så god som mulig»

Bunkholdt 2000:189

Bunkholdt (2003) hevder at tilknytning kan også beskrives som det spesielle båndet som oppstår mellom barnet og barnets viktigste omsorgspersoner, men en forutsetning for det er at omsorgspersonene er både følelsesmessig og fysisk tilgjengelig for barnet. I tillegg til det er det å være sensitiv for barnet signaler viktig for å kunne skape en god relasjon. Ved å være sensitiv menes det å skape forståelse for det barnet ønsker å formidle eller trenger, sånn at barnet føler seg validert og ivaretatt. Bunkholdt (2003) skriver også at det å være stabil i sin omsorg er også en betingelse for utvikling av tilknytning, det innebærer å ha samme form og rytme over tid, rimelige grenser og kontinuitet. Omsorgspersoner som ikke er følelsesmessig tilgjengelig derimot, kan ha utfordringer med å gjenkjenne eller akseptere egne følelser, og ha vanskeligheter for å speile et annet menneskets følelser (Bunkholdt 2003).

Bowlby (f.1907) var en barnepsykiater og psykoanalytiker fra London, og har forsket på tilknytning mellom mor-barn. I 1950 samarbeidet han med den kanadiske psykologen Mary Ainsworth (f.1913) om et forskningsprosjekt om tilknytning. Sammen med andre identifiserte de tilknytningsteorien og tilknytningsatferden. Barn er i følge Bowlby (1988) sterkt disponert for å søke nærhet og kontakt med en person en er tilknyttet til, spesielt når

en trenger støtte, hjelp eller beskyttelse. Tilknytningsatferd er den atferden som kan komme til syne om et barn opplever emosjonell opphisselse, for eksempel smerte, frykt, stress, usikkerhet eller engstelse, dette er betegnet som en form for emosjonsregulering (Bowlby 1969, 1982; Tetzchner 2020). Den er mest åpenbar i tidlig barndom, men vil være en faktor i alle livsfaser, og spesielt i kriser (Eide & Eide 2017). Tilknytning baseres på tidlige og nære relasjoner, og hvordan den relasjonen er, er en forutsetning for hvorvidt en knytter følelser til andre mennesker senere i livet også. Hvordan tilknytningsatferden er, baseres på hvordan forholdet og barnets tidlige følelser ovenfor nære omsorgspersoner har vært, og vil bidra til individuelle forskjeller i tilknytningsatferden. Barn vil reagere forskjellig i alle situasjoner, og samspillserfaringer danner grunnlaget for hvordan barnet opptrer i sosiale sammenhenger og mestre de utfordringene et menneskeliv har å by på (Tetzchner 2020). Når barn opplever et uforutsigbart og utrygt samspill med de nærmeste i form av fysisk avstraffelse, vil den unngående tilknytningen komme til syne, her vil barna sette seg i mot forsøk på nærhet ved å resignere. De kan ha en udiskriminerende atferd ved å søke nærhet med ukjente og foretrekke de fremfor omsorgspersoner som har sveket de. Regler og normer kan oppleves fjernt, da de kan ha utfordringer med å tilegne seg det, og i tillegg regulere atferden sin etter andres preferanser. Impulsivitet er en sterk følelse som kommer til syne når de ikke får viljen sin og vil vise sterk mistro til andre mennesker (Bunkholdt 2003).

Omsorgspersoner som har opplevd dårlig omsorg kan selv gi dårlig omsorg, da de ikke har nok omsorg å gi. Det kan oppleves problematisk å prioritere barnets behov og heller ta hensyn til seg selv enn barnet, og når de er i opphetede situasjoner kan de lett ha vansker med å styre sinnet sitt og det kan fort gå utover barnet (Bunkholdt 2003). Barn har ulike behov i oppveksten og vil variere veldig i forhold til hvilket stadie de er på i livet, i noen perioder kan de trenge omsorgspersonen mye og i andre perioder ha mindre behov. Utviklingen kan få et skjevt forløp eller stanse om en ikke blir møtt på de behovene en har, og får betydning i ettertid da barn som opplever dette vil ha en unormal tilknytning og få utfordringer i nære relasjoner senere i livet (Bunkholdt 2003). Trygge barn i motsetning til utrygge barn, opplever støtte når de er i utfordrende situasjoner og ikke så lett omfavnet av negative følelser (Helgesen 2017).

3.2.3 Trygg og utrygg tilknytning

Trygg og utrygg tilknytning blir i følge Bunkholdt (2003) presentert som et skille i utviklingspsykologien, og skiller barna som opplever de to tilknytningsformene. Det som kjennetegner et barn med trygg tilknytning er at de opplever større grad av selvstendighet ganske tidlig. Bare de to første leveårene til barnet er en viktig milepæl og er i følge flere teoretikere en sensitiv periode for grunnlaget til barns tilknytning (Ainsworth et al. 1978; Bunkholdt 2003).

Bunkholdt (2003) hevder at barn med trygg tilknytning har erfart at omsorgspersonen står der uansett, for eksempel når de gjør noe for første gang som barn, snur de seg for å få bekreftelse om at omsorgspersonen står der og deretter fortsetter. Det kan sees på som at de har en trygg base for å utforske verden, og vil oppleve en følelse selvstendighet og er bedre rustet for det senere i livet også. For andre kan barn med trygg tilknytning oppleves glade, initiativrike, nysgjerrige, samarbeidsvillige og godt likt, dette er fordi de er omgitt av trygge omsorgspersoner som validerer barnet (Killèn 1999; Bunkholdt 2003). De kan også håndtere kortvarig separasjon godt, fordi de har erfart at de er der uansett. Barn med utrygg tilknytning erfarer at omsorgspersonene er uforutsigbare eller ustabile i relasjonen. Det kan for barnet oppleves ambivalent og de kan være usikre på når de stiller opp og ikke. De kan slite med separasjon og kan i stor grad klynge seg til omsorgspersonen, eller i den andre grøften hvor de er avvisende, eller veksle mellom disse. Barn med utrygg tilknytning kan forsøke å overdrive følelser og reaksjoner for å kunne få oppmerksomheten til folk, for å bli sett og forstått (Bunkholdt 2003). De har et dårligere grunnlag for å etablere nære relasjoner til andre, og det er erfart i følge Cohn (1990; Helgesen 2017) at de er dårligere likt blant andre mennesker, og har ikke gode verktøy for sosial tilpasning. Mangel på tillit er også sentralt å trekke frem, både hos seg selv og hos andre, desto viktigere er det nok at disse barna i sosiale sammenhenger blir trygget (Bunkholdt 2003).

3.3 Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen ble i 20.november 1989 vedtatt av FNs generalforsamling, trådte i kraft 2.september 1990, og ble ratifisert av Norge 8.januar 1991 og lovendringer ble i den sammenheng foretatt og skulle samsvare med konvensjonen. Barnekonvensjonens 42 artikler handler om å sikre barns rettigheter og deres behov for spesiell beskyttelse.

Konvensjonen er en avtale mellom nesten alle land, og er grunnlaget for hvordan alle barn skal ha det. I 2003 ble barnekonvensjonen tatt med i menneskerettighetsloven (Høstmælingen, Kjørholt og Sandberg 2012).

Konvensjonen bygger i hovedsak på fire overordnede prinsipper: artikkel 3 om barnets beste, artikkel 2 om ikkediskriminering, artikkel 6 om retten til liv, overlevelse og utvikling, og artikkel 12 om respekt for barnets syn.

Artikkel 3 om barnets beste går i korte trekk ut på at handlinger som omhandler barnet skal ta utgangspunkt i barnets beste, ansvar for barnet og den fastsatte standarden på omsorgen skal være ivaretatt. Artikkel 2 om ikkediskriminering går ut på at barn uavhengig av bakgrunn skal bli ivaretatt og ikke diskrimineres. Artikkel 6 om retten til liv, overlevelse og utvikling er essensiell for denne oppgaven og omhandler at liv skal bli ivaretatt og sørge for utvikling. Artikkel 12 om respekt for barnets syn går i hovedsak ut på at barns mening skal vektlegges og bli hørt (Barne- og familiedepartementet 2003).

Sentralt er også artikkel 19 nr. 1 hvor det står følgende:

«Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet»

Barnekonvensjonen artikkel 19 nr.1

Barns vern mot vold er presisert her og skal beskytte mot alle former av vold fra omsorgspersoner, og at tiltak fra staten skal iverksettes for å beskytte barnet (Smith 2012).

3.4 Anerkjennelsesteorien og krenkelse – Axel Honneth

I 1992 ga den tyske filosofen og professoren i sosialfilosofi Axel Honneth (f.1949) ut den anerkjente boken «Kamp om anerkjennelse» som i 2008 ble oversatt til norsk og gitt ut i Norge også. Anerkjennelsesteorien også kjent som Honneths teori går i hovedsak ut på opplevelsen av anerkjennelse sees på som et grunnleggende menneskelig behov, og at anerkjennelse er en forutsetning for å være et menneske. Anerkjennelse kommer i form av kommunikasjon og en er avhengig av at den kommer fra andre. I Honneths teori er det tre anerkjennelsesformer; solidaritet, rettighet og kjærlighet, de er i ulike sfærer, og i den rettighetsfæren, sfæren for sosial verdsetting og private sfæren. For at et menneske skal leve et godt liv, er det essensielt at sfærene er oppfylt. Om de ikke er oppfylt eller en opplever krenkelse på disse områdene, kan det oppstå en *kamp om anerkjennelse* (Honneth 2008).

Anerkjennelse i form av rettighet vil bidra økt selvrespekt og respekt for mennesket, hvor rettighetene til mennesker er sentralt og at alle skal oppleve like rettigheter og plikter. Anerkjennelse i form av solidaritet, omhandler anerkjennelse fra samfunnet ved at egne kunnskaper, ferdigheter og ytelser til fellesskapet blir verdsatt. Kjærlighet er den mest grunnleggende og sentrale i formen av anerkjennelse i privatsfæren. Betydningen av å bli elsket har stor relevans for utvikling av selvtillit og tro på egne behov, impulser og følelsen av å bli elsket uansett hva er en sentral grunnmur for alle mennesker og spesielt barn (Honneth 2008; Sjo og Sæbjørnsen 2018).

Motsetningen av anerkjennelse er i følge Honneth (2008) krenkelse, det kan komme i form av ekskludering fra de rettigheter og plikter andre har i samfunnet og kan påvirke utvikling av selvrespekt og respekt for andre. Krenkelse ved av sosial status og degradering av selvet i den sfæren for sosial verdsetting påvirker muligheten til å utvikle seg og realisere potensiale og tap av selvaktelse. I privatsfæren kan krenkelse komme i form av vold, overgrep og omsorgssvikt og kan ha skade selvbildet, utvikling av den og egen identitet (Honneth 2008; Sjo og Sæbjørnsen 2018).

4.0 Drøfting

Drøftingen tar utgangspunkt i litteratur som er forankret i teoridelen, her vil jeg forsøke å drøfte hvordan fysisk avstraffelse kan påvirke barns tilknytningsferdigheter, i tillegg vil det legges vekt på barns utvikling av selvregulering og betydningen av omsorgspersonene. Barnekonvensjonen vil også bli drøftet. Samt avstraffelse og makt, hvor det suppleres med relevant lovverk. Til slutt vil konsekvenser for fysisk avstraffelse sett opp mot anerkjennelsesperspektivet drøftes.

4.1 Barns opplevelse

Hjemmet og familien er ofte et sted som blir sett på som en trygg base hvor barn skal oppleve anerkjennelse og respekt. For noen, kan det oppleves som det stikk motsatte. Det kan også være et sted som kan være knyttet opp mot frykt, stress, angst, skyld og skam. Vold i nære relasjoner hvor barn har tillit til omsorgspersoner kan vold utspille seg som fysisk avstraffelse med disiplinære hensikter for å få kontroll over barnet, sånn at barnet oppfører seg slik de ønsker (Gamst 2017). Fysisk avstraffelse i oppdragelsen kan føre til ulike konsekvenser som utspiller seg i form av dårlig selvregulering og utfordringer i tilknytning. Det er sentralt å trekke inn at omsorgspersoner som har opplevd dårlig omsorg, eksempelvis å bli avstraffet selv som barn, kan gjøre dette selv i lignende relasjon (Bunkholdt 2003). Barn som opplever fysiske maktmetoder i oppdragelsen kan ha utfordringer i relasjoner, samfunnet og ha innvirkning på barnets selvfølelse. Barna kan også oppleves som mer aggressive og destruktive, i tillegg kan de oppleve å ha mer angst (Council of Europe 2007).

Dersom hjemmet skal være den tryggeste basen barnet har, er det viktig at de blir møtt på de behovene de har også. Backer, Grøndal og Nærde (2015; Helgesen 2017) hevder at barn som blir møtt på de grunnleggende behovene vil vise større evne til selvregulering. Eksempelvis kan dette være forutsigbarhet, som kan oppleves mangelfullt i relasjoner hvor det er fysisk avstraffelse, omsorgspersonen ikke er emosjonelt tilstede selv og ikke bryr seg om barnets behov. Engstelse og frustrasjon kan ligge til grunn da barna stadig kan oppleve omsorgspersoner som i det ene øyeblikket er varm og kjærlig, og i det andre kald og avstraffende (Bunkholdt 2003). Det kan tenkes at opplevelsen av et så ambivalent forhold, kan gå utover emosjonsreguleringen. Her vil det å kontrollere følelser både høyt

og lavt være utfordrende og de kan teste mennesker for å se hvor de står i relasjonen. Barn som opplever denne typen avvisning vil kategoriseres som dårlig tilknyttede og vil skape en egen forutsigbarhet i form av å sikre seg en avvisning. Forutsigbarhet er en nøkkel for å oppleve trygghet, og å sikre seg en avvisning er en måte for de å skape det på (Bunkholdt 2003). Om barn opplever å bli møtt med fysisk avstraffelse og manglende anerkjennelse på deres følelser, kan de føle seg krenket. Dette kan ha store konsekvenser for tilknytningen mellom barnet og omsorgspersonen, og kan kalles en utrygg tilknytning hvor et ambivalent forhold ligger til grunn (Bunkholdt 2003).

Dersom barn er i en sårbar situasjon og trenger trøst, er de sterkt disponert for å søke nærhet med en person de er knyttet til (Bowlby 1988; Tetzchner 2020). Hvilken tilknytning en har til omsorgspersonene som barn, vil være avgjørende for deres evne til å knytte seg følelsesmessig til mennesker. På den ene siden kan barnet føle en god tilknytning til sin omsorgsperson, uvitende om hvordan tilknytningen påvirker relasjonen. På den andre siden kan barnets tilknytningsatferd fremtre i form av frykt, usikkerhet eller engstelse (Bowlby, 1969,1982; Tetzchner 2020). Om barnet er klar over at avstraffelsen ligger der som en mulighet, vil de kanskje føle seg skremt og bli utrygg i tilknytning, de kan også vite hvilke situasjoner som kan trigge omsorgspersonene. Dette kan føre til at barnet opplever at de går i frykt for at det skal skje igjen, en liten gest som kan ligne på tidligere erfarte situasjoner kan være nok for å vekke redselen hos barnet (Gamst 2017). Gamst (2017) forteller videre at barn som opplever en skiftende eller manglende atferd fra omsorgspersoner kan føle på utfordringer i forhold til nærhet. Om de blir sveket i form av for eksempel avstraffelse kan det skape usikkerhet og frykt, og vil føles som et indre psykologisk jordskjelv. Når et barn opplever det vil den tilliten de skal ha til verden kunne bli redusert og vil kunne gi utfordringer i lignende situasjoner (Gamst 2017).

Når omsorgspersoner utsetter barnet for fysisk avstraffelse vil det kunne krenke barnet og barnets grunnleggende behov. Dette blir ifølge Isdal (2011) definert som mishandling. Både i barneloven §30, straffeloven §282 og i barnekonvensjonen artikkel 19 er det presisert på forskjellige måter at barn eller mennesker i nære relasjoner ikke skal bli utsatt for vold eller andre krenkelser, og at en skal bli beskyttet mot dette. Barn har vanskeligheter for å bli trodd, og kan ha utfordringer med å fortelle til noen hva de opplever. I tillegg kan barn som har opplevd avstraffelse sette seg imot nærkontakt, og det vil kanskje være vanskelig å avdekke disse formene for vold da det kan tenkes at disse

ikke er like synlig som grov vold (Lillevik 2016). Barn som opplever fysisk avstraffelse kan sitte igjen med ulike følelser som skyld og skam. Skyld kan komme av at barnet føler de har fremprovosert omsorgspersonens avstraffelse. Skammen kan komme av at barnet kan føle medansvar da egen oppførsel kan oppleves å være bakgrunnen for avstraffelsen. Barnet kan skamme seg over at de eksempelvis blir slått og unnskyldt foreldrene fordi de er glade i de (Fleischer og Mølbak 2013).

Tilknytning fra omsorgspersoner i barnas første leveår vil være avgjørende for deres evne til å utvikle seg, og vise tilknytning til andre medmennesker. Kvaliteten på relasjonen er noe av det viktigste for et barn og vil kunne påvirke barnets indre (Gamst 2017). Trygg tilknytning vil kunne bidra til å beskytte barnet mot generelle utfordringer i livet, og påvirke barnets formidlingsevne og hukommelsesevne (Gamst 2017). Utrygg tilknytning vil kunne føre til at barnet har mangel på tillit, blir mindre selvstendig, har vanskeligheter med separasjon og kan få utfordringer med emosjonsregulering (Bunkholdt 2003).

Montgomery (2019) forteller at straff vil være ødeleggende for relasjonen, og at det vil kunne føre til at barnet kan føle seg utilstrekkelig. Dette vil igjen kunne påvirke relasjonen som en familie. Det kan tenkes at barnet kan oppleve situasjoner som ligner på hendelser hvor barnet opplevde fysisk avstraffelse og kan knytte disse situasjonene opp mot frykt og angst. Dette kan være situasjoner andre mennesker ser på som helt vanlig, men som kan vekke en følelse av angst hos barnet. Det kan tenkes at barn unngår disse situasjonene for å skåne seg selv, og når angsten oppstår kan det farge barnets oppfatning av verden. Det kan videre føre til at barnet får en begrenset utvikling (Fleischer og Mølbak 2013).

4.2 Betydningen av de nære omsorgspersonene

Bunkholdt (2003) hevder at omsorgspersonens oppvekst kan være en faktor som har innvirkning i oppdragelsen til egne barn, hvorvidt de setter barnet først, kan være opp til hvordan de selv har blitt prioritert i barndommen. Bunkholdt (2003) presiserer at foreldre som har sånne erfaringer vil ha utfordringer med å prioritere barnet og dens behov. Evnen til selvinnsett kan være svekket, da de i hovedsak er opptatt av seg selv og har lite omtanke for andre. Dette vil i stor grad påvirke om tilknytningsprosessen med barnet vil bli god eller dårlig (Bunkholdt 2003). Gamst (2017) skriver at barns grunnleggende emosjonelle og fysiske behov skal være dekt for at deres tillit til verden skal være god, og omsorgspersonens evne til å ivareta relasjonen, vil ha innvirkning på barnets tilpasning i samfunnet.

Det kan være sentralt å trekke frem omsorgspersonens hensikt med avstraffelse i barneoppdragelsen. Ut i fra Straus (2000; Isdal 2011) sine myter om fysisk avstraffelse kommer det frem at de først trodde det var effektivt og at barn ikke tar skade av det. Senere viste tydelige resultater at det ikke er noe mer virkningsfullt å bruke fysisk avstraffelse i barndommen. Mest trolig gjøres avstraffelse i god hensikt, og at omsorgspersonene tror at barna på lang sikt oppfører seg bedre. Psykolog Hedvig Montgomery (2019) hevder at straff ikke fører til at barnet blir tøff eller at de tåler mer, men at avstraffelse heller fører til det motsatte, nemlig usikkerhet rundt seg selv og i relasjon med andre. Videre forteller hun at straff er en kortsiktig løsning, og at dette ikke vil gi barnet noe lærdom på lang sikt. I det lange løp vil straff kunne være ødeleggende for barnet, og relasjonen mellom omsorgspersonene og barnet (Montgomery 2019). I følge barneloven §30 skal ikke barn bli utsatt for vold, heller ikke i oppdragelsessammenheng. Det er også lovhjemlet i straffeloven §282 at mishandling i nære relasjoner ikke skal forekomme. Men det kan tenkes at omsorgspersoner som avstraffer barna at det ikke er så alvorlig at det rammer verken barneloven eller straffeloven. Isdal (2011) skriver at det ikke er tvil om at fysisk avstraffelse skader barn og at det er viktig at denne formen også blir kalt vold. Det kan tenkes at avstraffelsen blir bagatellisert eller at omsorgspersonene gjør det i god hensikt som nevnt.

Det kan tenkes at å avstraffe barnet for å få ønsket atferd til slutt kan bli en vond sirkel. Da omsorgspersonene kanskje gjør dette i god mening, kan det for barnet forårsake utfordringer i forhold til utvikling, regulering og tilknytning. Disse utfordringene kan videre bli oppfattet som utfordrende atferd av omsorgspersonene, og kan gi konsekvenser i form av avstraffelse for barnet for å ende en bestemt atferd. For omsorgspersonene kan utfordringene barnet har fått fra avstraffelsen, skape frustrasjon og sinne, og terskelen for avstraffelse vil kunne bli lavere. For barnet vil mistillit og utrygghet bli en stor del av hverdagen, og vil kunne påvirke barnets samspill med andre. Tidligere samspillserfaringer som dette, vil kunne påvirke barnets oppfatning av seg selv og hva som forventes av de. Barn som har opplevd fysisk avstraffelse frarøves en grunnleggende trygghet, og vil oppleve sårbarhet, angst og frykt i forbindelse med dette (Lillevik 2015; Jørgensen og Lillevik 2016). Samspillserfaringer i oppveksten vil være et bakteppe for menneskets indre reguleringssystem, og vil gjennom opplevelser med nære omsorgspersoner være en essensiell faktor. Samspillserfaringer med andre er viktig for at barnet skal kunne utvikle seg tilstrekkelig, sammen med barnets erfaringer vil hjernen forme seg (Jørgensen og Lillevik 2016). Barn som opplever fysisk avstraffelse i oppdragelsen vil oppleve negative samspillserfaringer og barnets utvikling vil bli preget av dette, i takt med det vil evnen til selvregulering og videre tilknytning i nære relasjoner. Om barnet derimot opplever et trygt og omsorgsfullt samspill, vil barnet utvikle tillit til at verden er trygg og forutsigbar (Jørgensen og Lillevik 2016). Om barnet har erfart gjentatte negative samspillserfaringer vil de kunne bli preget av dette, og reguleringssystemet vil kunne bli påvirket. I barnets oppdragelse vil omsorgspersonens trygghet og omsorg være viktig for å øke barnets evne til selvregulering (Buckner, Mezzacappa og Beardslee 2009; Jørgensen og Lillevik 2016). Å ha et trygt hjemmemiljø er en forutsetning for at en først og fremst skal kunne knytte seg til andre, og ha nære relasjoner i fremtiden hvor evne til å regulere tanker, følelser og handlinger vil være grunnleggende (Helgesen 2017).

Å bli sveket i form av fysisk avstraffelse fra omsorgspersoner kan fremprovosere følelser som sinne, tristhet, skuffelse eller sjokk, også følelsen av å bli krenket kan være stor. Sviket fra et hold en minst forventer det fra kan være en stor rype i selvet. Det er kanskje ikke den fysiske smerten på hudoverflaten, men heller fysisk smerte i form av at en føler at en er frarøvet en trygghet eller et brudd på en relasjon. Montgomery (2019) hevder at maktesløshet er en farlig og ødeleggende følelse både for voksne og barn, og at avstraffelse fra omsorgspersoner vil føre til det motsatte av tillit og nærhet. Når barn

opplever en relasjon som uforutsigbar vil barnet kunne utvikle en utrygg tilknytning. Dette kan videre ha innvirkning på barnets relasjonelle utvikling, og vil kunne affisere barnets forutsetninger for gode tilknytninger (Gamst 2017).

Barn som har opplevd fysisk avstraffelse kan ha problem med tillit da fysisk avstraffelse kan føles som et tillitsbrudd og barnet kan ha utfordringer ved å vurdere hvorvidt de kan stole på andre (Langset 2016). Det er derfor sentralt å trekke frem hvordan brudd på tillit som barn kan påvirke et tilstrekkelig godt samspill med omverden. I sosiale sammenhenger hvor barn kan oppleves usikker er det viktig at de blir trygget av voksne, og kan også i følge Helgesen (2017) være mindre likt blant samfunnet. Det kan tenkes at barn som blir trygget kan tilegne seg gode verktøy for å tilpasse seg andre. For at barnet skal ha en grunnleggende tillit til omverden, har kvaliteten på omsorgen stor betydning og en utrygg tilknytning kan påvirke barnets evne til en positiv utvikling både språklig, sosialt, emosjonelt, psykisk og fysisk. Utrygge barn vil kunne bli sett på som mindre kompetente og mindre fungerende på disse områdene (Gamst 2017).

4.3 Avstraffelse og makt

I Norge var refselse lenge en anerkjent metode for å disiplinere barn. Det kan tenkes at om et barn opplever svik fra omsorgspersoner allerede i barndommen, vil dette kunne ha påvirkning på barnets utvikling av selvregulering, tilknytning og selvstendighet. Dette er essensielle faktorer som kan påvirke barnets nære relasjoner senere i livet (Gamst 2017).

Det kan tenke seg at de som opplevde tiden hvor refselsesretten var i vinden i Norge kan ha tilknytningsproblemer og utøve fysisk avstraffelse selv. Samtidig er det sentralt å presisere at det var normalt på den tiden, og at folk ikke visste om noe annet. Mild vold eller krenkelse var sett på som en akseptabel måte å disiplinere barn på, og ble som nevnt betegnet som en anerkjent metode for å disiplinere de (Andenæs 1983). Det å være bevisst på hvilken makt en har som forelder, vil være avgjørende for relasjonen og tilknytningen en har til barnet. Det er også essensielt for deres tilknytning som barn, ungdom og voksen. Når omsorgspersoner disiplinere ved bruk av fysisk avstraffelse vil det skapes kontroll og lydlig underkastelse da barna er i en avmaktsposisjon, og gjerne har tillit til omsorgspersonene. Selv om barn opplever å bli krenket på denne måten, er det ikke dermed sagt at de ikke har den samme kjærligheten til omsorgspersonene sine. Barna kan være like glad i omsorgspersonene sine som andre barn som ikke opplever avstraffelse (Gamst 2017). Det kan tenkes at barn som opplever avstraffelse gjør en ekstra innsats til sine omsorgspersoner for å få den anerkjennelsen de har behov for, og for å unngå å bli fysisk avstraffet.

Selv om USAs prosentandel i forhold til barn som opplever fysisk avstraffelse sett fra et norsk ståsted er rystende, kan det tenkes at det fortsatt er 21% for mye i Norge også (Mossige & Stefansen 2016 og Isdal 2011). Det kan tenkes at det er mange som havner utenfor statistikken, uten at det kommer frem i lyset også fordi de kan føle skyld og skam. En kan kanskje ikke si seg fornøyd med statistikken før den er på null prosent, men om det vil skje er et annet spørsmål. Dette betyr at det alltid kan være barn som opplever fysisk avstraffelse og selv om det er lovhjemlet i både barneloven og straffeloven, samt nedskrevet barnekonvensjonen er det ikke dermed sagt at alle irttesetter seg dette og heller ikke får konsekvenser av det. Men, de som får konsekvensene for dette er barna, de sårbare barna som kommer uforberedt til verden. Isdal (2011) skriver et sitat i sin artikkel

«De slår fordi de tror det er nødvendig, og fordi de tror det ikke er skadelig. Men de slår også i uvitenhet». Omsorgspersoner ønsker jo i hovedsak ikke barnet mer utfordringer enn andre, men det er sannsynlig at mangel på kunnskap kan ha store konsekvenser.

4.4 Fysisk avstraffelse og tilknytning i lys av barnekonvensjonen

På bakgrunn av at barneloven ble endret og all bruk av vold i oppdragelsen var forbudt, ble det dannet et barneombud for å sikre barns interesser. Barnekonvensjonen ble etter hvert vedtatt for barn under 18 år, det kan tenkes at behovet for barns beskyttelse var tilstede lenge før det. Det står i barnekonvensjonens artikkel 3 at barnets beste alltid skal bli ivaretatt, samt omsorgen for barnet. Dersom et barn opplever fysisk avstraffelse, vil det stride i mot barnekonvensjonen artikkel 3 og 19 om at barn skal beskyttes mot fysisk vold, barneloven §30 og straffeloven §282. Barns fysiske og psykiske helse kan bli satt i fare og kan påvirke barnets utvikling. Her vil også artikkel 6 om retten til liv, overlevelse og utvikling vil også bli brutt. Council of Europe (2007) skriver at fysisk avstraffelse vil være brudd på barnets fundamentale rettigheter for egen verdighet og integritet. Det kan tenkes at om den samme typen handling hadde skjedd med en voksen, hadde det vært en kraftig reaksjon tilbake fra den som eksempelvis blir slått. Det er ikke gitt at barn kommer med en reaksjon i form av å bli sint, men heller at de tar det innover seg og kan skape en form for krenkelse (Myhre 2016).

4.5 Sett i et anerkjennelsesperspektiv

Barn som opplever mangel på anerkjennelse og trygghet vil påvirke barn negativt, og vil i følge Honneth (2008) sitte med en følelse av krenkelse. Det kan tenkes at barn som har opplevd svik i oppdragelsen kan føle seg krenket og behovet for anerkjennelse er desto større. Forutsetninger for at mennesket skal leve et godt liv, er at sfærene er oppfylt og unngå krenkelse på disse områdene (Honneth 2008; Sjo og Sæbjørnsen 2018).

Montgomery (2019) hevder at straff vil rive båndet mellom omsorgspersonen og barnet i stykker og det kan tenkes at det går utover rettighetsfæren, den private sfæren og sfæren for sosial verdsetting. Barn som opplever fysisk avstraffelse kan oppleve brudd på respekt og likeverdige rettigheter, og behovet for anerkjennelse i rettighetsfæren kan tenkes å ikke bli oppfylt. Det kan også tenkes at barnet som opplever fysisk avstraffelse vil kunne føle at den sosiale sfæren blir utfordret, ved at barnet opplever skam over at det skjer dem og kanskje manglende anerkjennelse fra samfunnet.

Kjærlighet er den mest grunnleggende formen for anerkjennelse i privatsfæren og i hovedsak den mest sentrale for min oppgave. Honneth (2008) skriver at krenkelse kan komme i ulike former i privatsfæren, eksempelvis vold, overgrep og omsorgssvikt. Dersom et barn opplever krenkelse i den private sfæren, vil det kunne skade selvbildet, utvikling av den og egen identitet, det er derfor viktig å belyse dette aspektet ved anerkjennelse. Honneth (2008; Sjo og Sæbjørnsen 2018) skriver at å bli elsket har stor relevans for utvikling av selvtillit, tro på egne behov og regulering av impulser, det er ikke gitt at omsorgspersoner som avstraffer barn ikke elsker de. Det kan derimot tenkes at barnets følelse og oppfatning av sviket kan føre til at de ikke føler seg elsket i den grad de burde. Dersom det er omsorgspersonene som skaper usikkerhet og frykt hos barnet, kan det tenkes at barnet enten tar avstand eller klamrer seg til de, og det kan føles ambivalent. Det kan tenkes at barnet ikke vet hvordan de skal forholde seg til omsorgspersonen og vil kunne oppleve en utrygg tilknytning. Gamst (2017) presiserer at mangel på anerkjennelse og trygg tilknytning kan sees på som et av de største overgrepene mot barn.

Ut i fra Grunnloven §104 står det at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd, her kan det tenkes at menneskeverdet til barn som opplever fysisk avstraffelse ikke blir godt nok ivaretatt. Kampen om anerkjennelse og respekt kan være slitsom og gi konsekvenser

for barnet. Barn som derimot opplever anerkjennelse på eget menneskeverd kan oppleves trygge og blir ikke så lett omfavnet av negative følelser (Helgesen 2017).

Bowlby (1984; Tetzchner 2020) hevder at mennesker på samme måte som andre arter, er programmert til å utvikle seg på et sosialt plan, om de gjør det avhenger av hvordan de blir behandlet. Barnets tillit til omsorgspersoner avhenger av deres kapasitet til å skape en trygg relasjon. Det kan videre tenkes at om barnet opplever fysisk avstraffelse i oppdragelsen vil det ikke oppleves å være en trygg tilknytning hvor barnet føler seg ivaretatt og anerkjent. Dersom barnet har trygge tilknytningsrelasjoner vil det i fremtiden gi de bedre verktøy for å håndtere utfordrende situasjoner. Barnets utvikling både psykisk og fysisk vil være ivaretatt i disse relasjonene. Barn som opplever fysisk avstraffelse, vil som nevnt i motsetning til barn som ikke gjør det kunne større utfordringer i sosiale sammenhenger. De vil ha utfordringer med å knytte seg til personer og ha store utfordringer med uforutsigbarhet (Bunkholdt 2003).

5.0 Avslutning

5.1 Oppsummering

Sett i lys av teori og relevant forskning ser vi at barn faktisk opplever fysisk avstraffelse enda. Og at barn kan bli påvirket av å bli fysisk avstraffet og ha konsekvenser for utvikling først og fremst, og vil videre ha innvirkning på barnets tilknytningsevne. Tilknytningen til barn i nære relasjoner vil bli utfordret og emosjonsreguleringen til barn vil kunne oppleves som utfordrende. Den viser også at betydningen av omsorgspersonens væremåte vil påvirke barnet i stor grad og mangel på anerkjennelse kan føre til usikkerhet og frykt hos barnet.

6.0 Referanseliste

- Aadland, Einar. 2015. «Og eg ser på deg...» *Vitenskapsteori i Helse- og sosialfag*. 3.utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Andenæs, Johs. Og Anders Bratholm. 1983. *Spesiell strafferett – utvalgte emner*. Stavanger: Universitetsforlaget
- Bendiksen, Lena R.L. og Trude Haugli. 2015. *Sentrale emner i barneretten*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Bunkholdt, Vigdis. 2003. *Tilknytning og tilknytningsproblemer*. Oslo: Norsk fosterhjemsforening
- Bunkholdt, Vigdis. 2000. *Utviklingspsykologi*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Council of Europe 2007. *Eliminating Corporal Punishment. A human rights imperative for Europes children*. 2.utg. Council of Europe Publishing
- Council of Europe. 2007. *Parenting in contemporary Europe: a positive approach*. Council of Europe Publishing
- Dalland, Olav. 2017. *Metode og oppgaveskriving*. 6.utg. Oslo: Gyldendal akademisk
- Eide, Hilde og Tom Eide. 2017. *Kommunikasjon i Relasjoner – personorientering, samhandling, etikk*. 3.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Fleischer, Anne Vibeke og Rikke Mølbak. 2013. *En ørefik på vei. Lucas og Maja lever med vold*. 1.utg. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Gamst, Kari Marie Trøften. 2011. *Profesjonelle barnesamtaler – å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget AS

- Hart, Susan og Rikke Schwartz. 2009. *Fra interaksjon til relasjon – Tilknytning hos Winnicot, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Helgesen, Leif A. 2017. *Menneskets dimensjoner – Lærebok i psykologi*. 3.utg. Oslo: Cappelen Damm AS
- Honneth, Axel. 2008. *Kamp om anerkjennelse: Om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Oslo: Pax
- Høstmælingen, Njål, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) 2012. *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Jørgensen, Tone Weire og Ole Greger Lillevik. 2016. «Traumebevisst omsorg i arbeid med voldsutsatte barn» i *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* av Kate Mevik, Ole Greger Lillevik og Oddbjørg Edvardsen (red.) 186-204. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kvello, Øyvind. 2010. *Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS
- Lillevik, Ole Greger. 2016. «Perspektiver på vold mot barn». i *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* av Kate Mevik, Ole Greger Lillevik og Oddbjørg Edvardsen (red.) 18-34. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Mossige, Svein og Kari Stefansen (red.) 2016. *NOVA Rapport 5/2016: Vold og overgrep mot barn og unge: Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Myhre, Arne Kristian. 2016. «Hvordan se det vi ikke ønsker å se – Fysiske og psykososiale symptomer» i *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* av Kate Mevik, Ole Greger Lillevik og Oddbjørg Edvardsen (red.) 100-116. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Smith, Lucy. 2012. «FNs konvensjon om barns rettigheter» i *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* av Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kristen Sandberg (red.), 17-29. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget

Tetzchner, Stephen von. 2020. *Utviklingspsykologi*. 2.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

7.0 Nettkilder

Barne- og familiedepartementet. 2003. *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.

http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/fns_barnekonvensjon.pdf

Lest 06.05.2020

Barnelova. §30 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7> Lest: 06.05.2020

Kongeriket Norges Grunnlov §104. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5 Lest: 06.05.2020

Isdal, Per. 2011. *Blinde for voldens konsekvenser*.

<https://psykologtidsskriftet.no/oppsummert/2011/03/blinde-voldens-konsekvenser>

Lest: 28.01.20

Gershoff, Elizabeth T. 2013. *Spanking and Child development: We know enough now to stop hitting our Children*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3768154/> Lest : 15.05.20

Langset, Kristine Grue. 2016. Ny rapport: Ett av fem barn opplever vold i oppveksten.

<https://www.aftenposten.no/familieogoppvekst/i/4qOMQ9/ny-rapport-ett-av-fem-barn-opplever-vold-i-oppveksten> Lest: 30.05.20

Montgomery, Hedvig. 2019. Derfor virker det ikke å straffe barn. Bufdir.

https://bufdir.no/Foreldrehverdag/gjesteskribenten/Derfor_virker_det_ikke_aa_straffe_barn/ Lest 01.06.02

Sjo, Eli og Siv Elin Nord Sæbjørnsen. 2018. *Hva er det som virker?*

https://himolde.brage.unit.no/himolde-xmlui/bitstream/handle/11250/2583150/WP_2018_08.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lest: 19.05.20

Straffeloven §282 https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-10#KAPITTEL_2-10 Lest: 22.05.20

Tessem, Liv Berit. 2015. Lang vei til barns rettsvern. Tilgjengelig fra URL:
<https://www.aftenposten.no/norge/i/6qk5o/lang-vei-til-barns-rettsvern> Lest: 14.05.20